

SOSYAL ve PSİKOLOJİK AÇIDAN GÖÇ

Büşra PEKCAN¹

Social and Psychological Aspects of the Migration
İbrahim BALCIOĞLU
Elit Kültür Yayınları, 176 s.

Göç; günümüzde milyonlarca kişiyi etkileyen, çoğu zaman yersiz yurtsuz bırakan önemli bir sosyal dert... Dünya'daki son 20 yılda yaşanan nüfus hareketlerine bakılacak olursa gerek köylerden kentlere gerek uluslararası arenada göç katlanarak artmaya devam edecek gibi görünüyor. Bölgesel çaptaki çatışmalar, savaşlar, psikolojik olaylar, yeni bir gelecek kurma isteği gibi sebeplerle sınırlar arası harekete geçme artıyor. Sosyo-ekonomik yapı itibari ile ülkemizin kırsal kesimi kentlerine göre daha az gelişmiş. Bu sebeple, bu kesimde yaşamakta olan insanların yaşamlarını idame ettirmek ve biraz gelir elde etmek için başvurdukları temel unsurlardan biri de göçtür.

İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi psikiyatri anabilim dalı öğretim üyesi Prof. Dr. İbrahim Balcıoğlu, kaleme aldığı bu eseriyle göç olgusunu psiko-sosyal açıdan irdelemekte, problemlerin kaynağını ve çözümünü ortaya koymaktadır.

Kitabın "Türk Toplumunu ve Göçerlilik" başlıklı giriş yazısında Orta Asya'da Tanrı Dağları ile Altay dağları arasında doğup yaşayan ve oradan dünyanın değişik yerlerine dağılan atalarımızdan ve geçmişimizin övünülecek, imrenilecek ve kıskanılacak olgu ve derslerle dolu olmasından bahsedilmekte (s. 9). Değişik sebeplerle göç eden atalarımız çeşitli milletlerle sosyo-ekonomik ve kültürel alışveriş içine girmişlerdir. Atalarımızın devlet kurmaktaki becerileri, örgütçülükleri, askeri alandaki üstünlükleri her türlü takdirin üstündedir. Ancak aynı güzel sözleri kültürel, ekonomik ve ticari alanlarda söylemek biraz güçtür.

Bir diğer bölümde ise insanları göçe iten sebepleri ele alan Balcıoğlu en büyük göç sebebinin terör ortamı olduğunu ifade ediyor. "Göç ve Kaç" kavramlarını kullanarak kırsal kesimde olan göçün isteğe bağlı olmadığını, zorunlu göç olduğunu anlatıyor (s. 15). Zorunlu göç sonucu evlerini, mallarını, geçim kaynaklarını terk etmek durumunda kalan bireylerin

---

1 Uludağ Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Lisans Öğrencisi

uyum süreçlerini etkileyen başlıca etkenlerin önünde, ekonomik durum gelmektedir. Gittikçe zorlaşan hayat şartları işsizlik problemiyle de birleşince yaşam iyice güçleşmektedir. Anlaşılıyor ki göç etme eğilimi sosyal güvence arayışı, daha mutlu bir hayat sürme düşüncesi gibi psikolojik sebepleri de içinde barındırıyor. Bu sebeplerin devamında gerçekleşen göçün elbette ki olumlu yanlarının olduğundan bahsediliyor. Göç, değişimi ve gelişimi sağlar. Bu gelişimin ve değişimin sancılı olacağına değinen Balcıoğlu bu süreçte iki veya üç neslin harcadığına da vurgu yapıyor (s. 31). Bu harcamanın sonucunda gelecek kuşaklar mutluluk ve huzur kazanır. Refah, bedel ödemekle elde edilir. Dostoyevski 'Yeni bir adım atmak, yeni bir sözcük telaffuz etmek, halkın en çok korktuğu nesnedir' demiştir. Değişimin en önemsiz nesnelere denemesi bile, kolay kolay, kötü objeler beklentisine yol açmadan gerçekleşmiyor (s. 31). Bu da sosyo-psikolojik problemleri beraberinde getirir. Bir kültürden diğerine geçerken asıl tehlikenin çocuklar için olduğuna dikkat çekiyor. Göç edenlerin aylık kazançlarının yetersiz olması, temel ihtiyaç alanları olan yiyecek ve konuta ayrılan paydan arta kalanın azlığı nedeniyle, eğitime yeteri kadar para ayırlanamamaktadır. Sonuç olarak, zorunlu masrafları (yiyecek, kira, eğitim, elektrik, yakacak) dışında bir harcamalarının olmamasından dolayı, göç edenlerin, asgari geçim koşullarının dahi gerisinde oldukları söylenebilir. Eğitim boyutuyla çocukların anaadillerinin, kültür ve kimliklerinin yadsınması, çocuklar tarafından bir aşağılanma olarak algılanmakta ve benlik saygıları zedelenmektedir. Bunun beraberinde kimlik krizi oluşmaya başlamaktadır.

Göç sonucu ortaya çıkan toplumsal ve bireysel kimlik bunalımı beraberinde bir takım problemleri gündeme getirir. Problem rasyonel düzeyde çözülemezse, daha da derinleşir. Fertler arasında şiddeti çözüm olarak görenler artar. Şiddet gündeme gelince uyuşturucu akla gelir. Uyuşturucu ve bazen de alkol... (s. 97). Bu alınan maddelerin çoğunun ruhsal çöküntüye sebebiyet vereceğini belirten Balcıoğlu göç olgusunun planlı ve programlı olmasına dikkat çekiyor. Bunalıma yönelik rehabilitasyon ve tedavi tedbirlerinin alınması gerektiğine ve böylece gençleri uyuşturucu batağından kurtarmanın ortak hedef olduğundan bahsediyor. Gençler bu ruh halinde iken çoğu zaman kendilerine "rol model" ararlar. Anne ve baba, model olmak için yetmez. Dışarıda olan birisi gereklidir. Bu kişi çoğu zaman öğretmen veya usta olabilir. Ancak öğrenci veya çirak olmayan birisi için kötü model söz konusudur (s. 101).

"Göç kadına yönelik şiddeti arttırmıştır" başlıklı bölüm incelendiğinde

bu bölümün, kitabın en ilgi çekici kısımlarından birisi olduğu görülür. Kadınların göçe ilişkin yaşantıları genellikle, bir eş, anne ya da evlenmek üzere olan genç kız olarak aile içindeki konumlarıyla yakından ilişkilidir. Gerek ayrıldıkları, gerekse göçle geldikleri yeni mekânla olan ilişkileri de bu temelde belirlenir. Kadın ve göç kavramları, hem mekânsal hem de toplumsal bir değişim içeren göç sürecinde sosyo-ekonomik sınıf, kültür, etnik ya da ulusal kimlik kadar cinsiyet kimliğinin de önemli rol oynadığına işaret eder (s. 118).

Her konuda olduğu gibi göç konusu da erkek egemen bir bakış açısıyla, erkek odaklı irdelenmektedir. Göç etmiş olmanın vermiş olduğu psikolojik ezikle şiddete başvuran erkeklerin çoğunun yetersiz kişilik gösteren, iletişim yeteneği olmayan ruhsal gelişimini tamamlamış kişiler olduğunun vurgusunu yapıyor Balcıoğlu (s. 124).

Kadınlar gerek göç konusu gerekse göçün getirdiği sorunlar ve çözüm önerilerinde görünmez bir kitleyi oluşturmaktalar. Eski yüzyıllarda kadınların daha pasif oldukları yerlerde şiddete daha seyrek iştirak ettikleri tartışılmıştır. Cinsiyet ile şiddet ilişkisi ele alındığında, bütün toplumlarda kadınların şiddete başvurma oranlarının erkeklere oranla daha düşük olduğu görülmektedir. Ancak kadının şiddete başvurma oranı ülkeye, topluma ve kültüre bağlı olarak değişmektedir. Kadınların eğitim seviyelerinin yükseltilmesi, ekonomik bağımsızlıklarının sağlanması, hayat standartlarının yükseltilmesi, çocuklukta iyi aile ortamının sağlanmasının kişilik yapısında etkili olabileceği düşünülerek, bu ilişkinin her fırsatta ortaya konulması suç oranının azaltılabileceğini düşündürmektedir (s. 144).

Göç sonucu yapılan evlilikler, gerilimler ile birlikte gelir. Boşanmalar, kavgalar, kuşak çatışmaları beraberinde bulunur. İki ayrı çevreden farklı kültürden gelen kişi bir araya gelip evlenince, bu durum yeni problemlere gebe dir. Gerilimli aile ortamı intihara zemin hazırlar. Kitabın sonlarına doğru gelindiğinde yazarın konuyu toparlar nitelikte kısa değerlendirmelerine yer verdiğini görüyoruz. Balcıoğlu göç ve gençleri bekleyen tehlike, çocuk suçluluğu, terör ve en son depresyon konusu ile kitabını sonlandırıyor (s. 177).

Yazarın kitaptaki bilgileri, içeriğine bağlı olarak belli başlıklar altında tasnif etmiş olması, okurun dikkatini canlı tutabilmesini sağlıyor. Yazar bu eserinde göç eden insanların toplumun içinde yer almaya başladığı andan itibaren yaşadığı psikolojik ruhsal problemlerini incelemiş ve

çözüm önerileri sunmuştur. Göç konusunun sebeplerini derinlemesine işlememekle beraber, ortaya çıkan psiko-sosyal problemler her yönüyle anlatılıyor. Yazar tespitlerini bir teori ya da hissiyata değil, yapmış olduğu analizlere dayandırıyor. Konuya yaklaşımı, üslubu, yorumları sayesinde göç olgusunun yarattığı sorunları okuyucuya net bir şekilde aktarıyor. Meselelerin uzantılarını, yansımalarını, türevlerini değil; asıllarını aktarıyor. İşlediği konuyu açıklığa kavuşturup anlaşılmayı arttırıyor. Eserin büyük bir kısmı akademik formattan uzak cümlelerden oluşuyor. Bu da eserin dil ve üslup açısından herkesin kolay anlayıp ve okuyabileceği nitelikte olmasını sağlıyor. Bu güzel üslubunun yanında konu ile alakalı ilgi çekici görsel imgeler koyduğunda muhataplarını daha çok cezbedeceği kanaatindeyim. Gerek sosyal incelemeler bağlamında gerekse kavramsal konuları ele aldığı bölümlerde, güçlü bir psikoloji analizi görüyoruz. Bu da Balcıoğlu'nun akademik kimliğini ortaya koyuyor. Genel değerlendirmeler bağlamında göç olgusunun meydana getirdiği sosyal ve psikolojik sorunları anlatılmış.

Göç; dünü, bugünü ve geleceği olan, neden ve sonuçlara sahip, zaman ve mekân unsurlarını da içinde barındıran bir süreç olarak incelenmiştir. Göç insan yaşamını tümünden değiştirebilecek önemli bir olaydır. "Göç bir sorun mu", bu tartışılır. Göç engellenir mi? Bunun da cevabını vermek pek mümkün değildir. Etkileri ya da yarattığı sorunlar, bozukluklar için ne yapılabilir? Göçmenlerin yaşamsal sorunlarını nasıl çözebiliriz? Bunları düşünüp ona göre uygulamalar yapmalıyız. Göçle gelenlerin de kentlileşmesi, sosyal sapma ve kimlik bunalımı gibi davranışların önlenmesi için başta eğitim, sağlık olmak üzere ardından sosyal güvenceyi ve toplumsal dayanışmayı arttırıcı yeni sosyal politikalar üretilmelidir.